

Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich Sekcja Instytutów Świeckich

DOKUMENT INFORMACYJNY: *INSTYTUTY ŚWIECKIE* (Rzym, 3-6 V 1983)⁶²

Wstęp

[195] 566

Od 1947 roku instytuty życia konsekrowanego — których szczególny charakter sprawił, że nazwane zostały świeckimi — mają swoje własne miejsce w Kościele. Zostały one uznane i zatwierdzone przez Kościół, gdyż — zgodnie z właściwym sobie powołaniem — uczestniczą w jego posłannictwie jako uniwersalnym sakramencie zbawienia.

Zgodnie z nauczaniem soborowym Paweł VI stwierdził, że Kościół „ma właściwy mu wymiar świecki, tkwiący głęboko w jego naturze i posłannictwie, sięgający tajemnicy Słowa Wcielonego” (2 II 1972).

Zanurzone i rozproszone pośród ludów, obecne w świecie i dla świata instytuty świeckie, „stają się opatrnościowymi narzędziami wcielania tego ducha i przekazania go całemu Kościołowi” (2 II 1972).

Przez radykalne dążenie za Chrystusem i życie zgodne z profesją rad ewangelicznych w świecie ich „świecka konsekracja oznacza i swoiście wypełnia harmonijną jedność budowania Królestwa Bożego i formowania doczesnego świata, otwarcie przepowiadając Ewangelię Jezusa i chrześcijańskie przykazania dla pełnego rozwoju człowieka” (E. Pironio, 23 VIII 1966).

Jako wspólną cechę instytutów świeckich Kościół podkreśla łączenie konsekracji i świeckości przy zachowaniu własnego oblicza każdego z instytutów.

Na dalszych stronach przedstawiamy zarys historii, teologiczną refleksję i istotne elementy prawne, które winny dać wystarczającą informację o instytutach świeckich.

⁶² Dokument został przygotowany z okazji plenarnego zebrania Kongregacji do spraw Zakonów i Instytutów Świeckich, a następnie przesłany wszystkim biskupom świata. Tekst źródłowy: „Dialogue” 12(1984) nr 61, s. 39-47; nr 62, s. 62-67; nr 63, s. 104-112; zob. *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede* 9(25 I 1983 — 14 XII 1985).

I. Historia**[196]** 567

Instytuty świeckie odpowiadają eklezjologii Soboru Watykańskiego II. Tak mówi autorytatywnie papież Paweł VI:

„Instytuty świeckie należy widzieć w perspektywie, w jakiej Sobór przedstawia Kościół — żywą rzeczywistość widzialną i duchową (por. LG 8) — która żyje i rozwija się w historii...

Nie można nie widzieć głębokiej, opatrnościowej zbieżności między charyzmatem instytutów świeckich a jednym z najbardziej doniosłych i drogich Soborowi zagadnień obecności Kościoła w świecie. Rzeczywiście dokumenty soborowe podkreślają różne aspekty stosunku Kościoła do świata: Kościół uczestniczy w życiu świata, jest jego częścią; jego przeznaczeniem jest służenie światu, w którym ma być duszą i zaczynem. Kościół bowiem jest powołany, by świat uświęcał i konsekrował przez promieniowanie najwyższymi wartościami miłości, sprawiedliwości i pokoju” (2 II 1972).

Słowa te nie tylko stanowią autorytatywne uznanie założeń instytutów świeckich, lecz też dostarczają klucza do odczytania ich historii, którą tu w zarysie przedstawimy.

1. Przed „Provida Mater Ecclesia” (1947)**[197]** 568

Prehistoria instytutów świeckich wskazuje, że już w przeszłości czynione były wysiłki powołania stowarzyszeń podobnych do obecnych instytutów świeckich. Pewną formą zatwierdzenia takich stowarzyszeń był dekret *Ecclesia catholica* (11 VIII 1889)⁶³, lecz ich członkom dozwolono w nim tylko na konsekrację prywatną.

W latach 1920-1940 w różnych stronach świata działanie Ducha wzbudziło różne grupy osób, które pozostając w świecie pragnęły bezwarunkowo oddać się Bogu, by pracować dla nadejścia Królestwa Chrystusowego.

Magisterium Kościoła godziło się na rozszerzenie tej idei. W trakcie spotkań niektórych zespołów w latach czterdziestych była ona coraz bardziej precyzowana. Papież Pius XII po dokładnym przestudiowaniu całości sprawy promulgował apostolską konstytucję *Provida Mater Ecclesia*.

⁶³ ASS 23(1889), s. 634.

2. Od „*Provida Mater Ecclesia*” do *Vaticanum II*

[198] 569

Następujące dokumenty mówią o stowarzyszeniach, określanych od 1947 roku jako „instytuty świeckie”:

Provida Mater Ecclesia: konstytucja apostolska zawierająca *Lex peculiaris* – prawo szczegółowe – 2 II 1947;

Primo feliciter: motu proprio – 12 III 1948;

Cum sanctissimus: instrukcja Świętej Kongregacji ds. Zakonów – 19 III 1948.

Dokumenty te, wzajemnie się uzupełniają, zawierając refleksje doktrynalne i normy prawne, wystarczająco jasno określające te nowe instytuty.

Instytuty były jednakże bardzo zróżnicowane, zwłaszcza ich cele apostolskie. Jedne przyjmowały za swój cel prostą obecność w świecie, by przez osobiste świadectwo i osobiste działania kierować dośczesność ku Bogu (instytuty „przenikające” do świata).

Inne miały na celu apostolat bardziej bezpośredni, nie wykluczając działań wspólnych o charakterze kościelnym (instytuty „współpracujące”).

Nie zawsze takie różnice były dość wyraźne i bywało, że jakiś jeden instytut mógł łączyć obydwie cele.

3. Nauczanie *Vaticanum II*

[199] 570

a) W dokumentach soborowych instytuty świeckie są nieczęsto wspomniane, a jedyny tekst *explicite* im dedykowany to *Perfectae caritatis*, n. 11.

Tekst ten krótko wylicza zasadnicze znamiona instytutów świeckich, potwierdzone przez Sobór. Są to znamiona następujące:

– instytuty świeckie nie są instytutami zakonnymi: taka negatywna definicja potrzebna jest, by nie mylić ich ze sobą;

– instytuty świeckie nie są nowoczesną formą życia zakonnego, lecz swoistym powołaniem i oryginalną formą życia;

– wymagają one *veram et completam consiliorum evangelicorum professionem* (prawdziwej i całkowitej profesji rad ewangelicznych): nie mogą więc być dlatego redukowane do stowarzyszeń lub ruchów, które – jeśli nawet w odpowiedzi na łaskę chrztu żyją w duchu rad ewangelicznych – to nie składają profesji w sposób uznany przez Kościół;

– poprzez profesję Kościół naznacza członków instytutów świeckich konsekracją, darem Boga, któremu decydują się oni oddać całkowicie w doskonałej miłości;

– profesja ta ma być *in saeculo*, „na zawsze”, w świecie, w życiu świeckim: ten element ma głęboki, specyfikujący wpływ na charakter rad ewangelicznych i określa drogę ich realizacji w życiu;

– przeto jest to „specyficzne i szczególne” powołanie świeckie;

– konsekwentnie, tylko wierność temu charyzmatowi uzdolni członków instytutów do oddziaływania apostołskiego *ad quem exercendum orta sunt* (do którego są powołani), apostołstwa swoistego, ich własnego, które musi być „w świecie i jakby ze świata” (por. PF II); czyniąc użytek z profesji, aktywności, form, miejsc i okoliczności, które odpowiadają warunkom życia świeckiego.

Należy zwrócić uwagę na wskazania podane w *Perfectae caritatis*, nr 11, aby zapewnić troskliwą formację *in rebus divinis et humanis* (w tym, co boskie i ludzkie), gdyż powołanie to jest w rzeczywistości bardzo wymagające.

[200] 571

b) W nauczaniu Vaticanum II liczne wypowiedzi dotyczą instytutów świeckich, potwierdzając ich podstawowe założenia i dając jasne wskazania programowe.

Akceptowano: uznanie uniwersalnego powołania do świętości, godność i odpowiedzialność świeckich w Kościele, a przede wszystkim fakt, że *laicis indoles saecularis propria et peculiaris est* (właściwością specyficzną chrześcijan świeckich jest ich charakter świecki) (por. LG 31): drugi paragraf tego rozdziału zdaje się podejmować nie tylko nauczanie, lecz także pewne wyrażenia z motu proprio *Primo feliciter*.

Wśród wskazań programowych podkreślono szczególnie: nauczanie *Gaudium et spes* o stosunkach wzajemnych między Kościołem a światem współczesnym, a także o zadaniach związanych z obecnością wśród rzeczywistości doczesnych, by z troską i oddaniem kierować je ku Bogu.

c) W skrócie: od Vaticanum II instytuty świeckie mają sposobność pogłębiania swych podstaw teologicznych (konsekracji w świecie i ze świata) oraz konkretyzacji swych zadań (uświęcenie członków i transformująca obecność w świecie).

Poprzez konstytucję apostolską *Regimini Ecclesiae universae* (15 VIII 1963) zgodnie z zaleceniem Soboru, nazwa Kongregacji została zmieniona na *pro religiosis et institutis saecularibus* (dla zakonów i instytutów świeckich). Jest to kolejne uznanie godności instytutów świeckich i ich wyraźne odróżnienie od zakonnych. Doprowadziło ono do utworzenia dwóch działów w Świętej Kongregacji (poprzednio zajmowano się instytutami świeckimi niejako z „urzędu”) z dwoma podsekretariatami o oddzielnych, autonomicznych zakresach kompetencji, kierowanych przez jednego prefekta i jednego sekretarza.

4. Po Vaticanum II

[201] 573

Badania dotyczące instytutów świeckich wzbogaciły się poprzez korzystanie z dwu, w pewnym stopniu powiązanych ze sobą źródeł. Pierwsze z nich, natury egzystencjalnej, wynika z okresowych spotkań instytutów. Drugie, natury doktrynalnej, składa się głównie ze skierowanych do nich przemówień papieży. Wyjaśnienia i refleksje pochodzą od Świętej Kongregacji.

A. Spotkania instytutów

[202] 574

Sesje studyjne odbyły się w 1970 roku podczas pierwszego międzynarodowego kongresu, w którym brały udział wszystkie prawnie uznane instytuty świeckie.

Kongres powołał komisję dla wypracowania i zaprogramowania statutu Międzynarodowej Konferencji Instytutów Świeckich (CMIS). Statut został oficjalnie zatwierdzony przez Świętą Kongregację, a konferencja została powołana oficjalnie dekretem z 23 V 1974 roku.

Po 1970 roku kongres instytutów świeckich odbył się w roku 1972, a następnie co cztery kolejne lata: w 1976, 1980. Kongres w 1984 roku już zaplanowano. Spotkania te podejmowały zagadnienia dotyczące instytutów, jak np.: rady ewangeliczne, modlitwa świeckich, ewangelizacja jako „zmienianie świata od wewnątrz”.

Spotkania te przede wszystkim przyczyniły się do zbliżenia różnych instytutów przez dzielenie się doświadczeniami oraz przez otwarte i szczere dyskusje.

Dyskusje były owocne, ponieważ:

— oprócz instytutów wykorzystujących całkowicie świeckie środki apostolskie (działające *in saeculo et ex saeculo* — w świecie i ze

świata) były i takie, które funkcjonują instytucjonalnie, a nawet wewnątrz Kościoła (np. katechizacja);

– oprócz instytutów, które widzą apostolskie oddziaływanie poprzez świadectwa osobiste, były takie, które podejmują prace lub zadania jako świadectwo wspólnoty;

– oprócz instytutów, określających świeckość jako specyfikę świeckich chrześcijan (jak to czyni większość instytutów świeckich) były też instytuty kleryckie lub mieszane, które akcentują świeckość Kościoła jako całości;

– wraz z instytutami kleryckimi, które czują się związane z lokalnym prezbiteratem i są inkardynowane, przyporządkowane prawnie i organizacyjnie do diecezji jako wyraz ich świeckości, były inne, które zachowują własną inkardynację.

Poprzez kolejne spotkania, krajowe lub kontynentalne, jak w Ameryce Łacińskiej i Azji, kontakty te doprowadziły instytuty do zaakceptowania różnorodności (tak zwanego pluralizmu), odczuwając również potrzebę określenia granic owej różnorodności.

Tak więc spotkania pomogły instytutom zrozumieć siebie lepiej (zarówno jako rodzaju powołania i jako powołania poszczególnego instytutu), skorygować pewne odchylenia i podjąć wspólne badania.

B. Przemówienia papieży

[203] 575

Już Pius XII przemawiał do niektórych instytutów świeckich na temat życia w stanie doskonałości. A do uczestników późniejszych międzyinstytutowych spotkań i światowych kongresów papież kierowali przemówienia oficjalne: Paweł VI w 1970, 1972, 1976 roku, a Jan Paweł II w 1980 roku. Dodać tu trzeba przemówienia Pawła VI z okazji 25-lecia i 30-lecia *Provida Mater Ecclesia* (2 II 1972 i 2 II 1977).

Przemówienia te są bogate doktrynalnie, co ułatwia określenie tożsamości instytutów świeckich. Przywołamy tu niektóre z tych wypowiedzi.

a) Charyzmat instytutów świeckich i stanowisko Soboru w kwestii obecności Kościoła w świecie są zgodne: Członkowie instytutów „[...] winni [...] dawać świadectwo jako specjaliści w swych dziedzinach, będąc przykładem postawy i misji Kościoła w świecie” (Paweł VI, 2 II 1972).

Zakłada to usilne dążenie do świętości i obecność w świecie, która bierze na serio porządek naturalny, by móc go udoskonalać i uświęcać.

b) Życie konsekrowane przez realizację rad ewangelicznych winno nie tylko świadczyć o życiu wiecznym, lecz także być upomnieniem i wszechstronnym wzorcem: „Rady [...] nabierają nowego znaczenia i szczególnej aktualności w dzisiejszym świecie” (Paweł VI, 2 II 1972). Ich siła zostaje wszczepiona „w wartości ludzkie i doczesne” (Paweł VI, 20 IX 1972).

c) W konsekwencji świeckość, która oznacza zanurzenie instytutów w świat „nie jest już po prostu [...] sytuacją ludzi, żyjących w świecie, wynikającą z ich warunków zewnętrznych, lecz raczej postawą” (Paweł VI, 2 II 1972), świadectwem.

„Wasze uwarunkowania egzystencjalne i socjologiczne stają się waszą rzeczywistością teologiczną i waszą drogą urzeczywistnienia zbawienia i dawania o nim świadectwa” (Paweł VI, 20 IX 1972).

d) Co więcej, konsekracja w instytutach świeckich winna być tak autentyczna, by potwierdzać, że „w głębi waszych serc świat został poświęcony Bogu” (Paweł VI, 2 II 1972) „przez skierowanie ludzkich wartości [...] ku błogosławieństwom ewangelicznym” (20 IX 1972). To winno „przepajać całe wasze życie i całe codzienne działanie” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

Nie jest to ścieżka łatwa. „Jesteście alpinistami ducha z trudną wspinaczką przed sobą” (Paweł VI, 26 IX 1970).

e) Instytuty świeckie należą do Kościoła: „ze szczególnego tytułu świeckiej konsekracji”. (Paweł VI, 26 IX 1970). „Kościół bardzo na nie liczy” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980). Instytuty świeckie winny „przede wszystkim utrzymywać jedność i komunie z Kościołem wzrastając i rozwijając się w swych sercach” (Paweł VI, 20 IX 1972).

f) Misją instytutów świeckich jest „przemiana świata od wewnątrz” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980), bycie żywym fermentem.

C. Interwencje Świętej Kongregacji

[204] 576

W tym okresie Święta Kongregacja utrzymywała nadal kontakty z instytutami świeckimi.

Przy różnych okazjach Kardynałowie Prefekci: Antoniutti i Pironio, przemawiali i slali pisma, biuro dostarczało materiały do refleksji, w szczególności cztery następujące:

a) *Refleksje na temat instytutów świeckich* (1976). Jest to studium opracowane przez specjalną komisję powołaną przez Pawła VI w 1970 roku. Przedstawia ono stanowisko Kongregacji, zawiera wiele wyjaśnień, nie roszcząc sobie prawa do decyzji ostatecznych. Z dwu rozdziałów pierwszy, krótszy, podaje kilka refleksji teologicznych, wyjaśniających podstawy znaczenia konsekrowanej świeckości. Drugi, dłuższy rozdział opisuje instytuty świeckie od początków ich działania, dotyka też pewnych aspektów prawnych.

b) *Małżonkowie a instytuty świeckie* (1976). Wyniki badań przeprowadzonych przez Świętą Kongregację potwierdzają zasadę, że ewangeliczna rada czystości w celibacie jest zasadniczym elementem życia konsekrowanego w instytutach świeckich. Rozważają jednak możliwość przynależności, w sensie szerszym, osób żyjących w małżeństwie i zachęcają do znalezienia odpowiedniej formy ich stowarzyszenia.

c) *Formacja w instytutach świeckich* (1980). Dokument ten ma pomóc instytutom świeckim w ważnym dziele formacji członków. Przywołuje on zasady i podaje konkretne wskazania oparte na praktyce.

d) *Instytuty świeckie i rady ewangeliczne* (1981). Jest to list okólny przypominający nauczanie Kościoła dotyczące podstaw ewangelicznych rad: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa oraz wyjaśniający charakter wybranych zobowiązań w okolicznościach właściwych warunkom życia świeckiego.

II. Podstawy teologiczne

[205] 578

Teologia instytutów świeckich, omawiana w dokumentach papieskich: *Provida Mater Ecclesia* i *Primo feliciter*, została szczegółowo rozwinięta w doktrynie soborowej i w nauczaniu papieskim.

Specjaliści dołączyli też wyniki swoich badań. Dodać jednak należy, że rozważania teologiczne nie są, oczywiście, zakończone.

To, co podajemy poniżej, jest prostym przywołaniem założeń teologii instytutów świeckich, opracowanej przez specjalną komisję i ogłoszonej za aprobatą Pawła VI w 1976 roku.

1. Świat jako saeculum

[206] 579

Z miłości stworzył Bóg świat i człowieka, jako jego centrum i szczyt, stwierdzając, że stworzone byty były *valde bona* — „bardzo

dobrze” (Rdz 1, 31). Człowiek, uczyniony przez Słowo na obraz i podobieństwo Boga i powołany, aby żył w Chrystusie w zażyłości z Bogiem, otrzymał zadanie prowadzenia wszystkich bytów, swą mądrością i działaniem do osiągnięcia ich ostatecznego celu. Przeznaczenie świata jest więc związane z przeznaczeniem człowieka, a zatem słowo „świat” oznacza „całą ludzką rodzinę z wszystkimi bytami, wśród których ona żyje” (GS 2) i pracuje.

Świat został objęty skutkami pierwotnego upadku człowieka i „poddany marność” (Rz 8, 20), lecz jest również objęty zbawieniem, przyniesionym przez Chrystusa, Zbawiciela człowieka, który przez łaskę przemienia go w syna Bożego i na nowo czyni zdolnym — mocą udziału w Jego męce i zmartwychwstaniu — by żył i działał w świecie zgodnie z planem Boga, i aby wysławiał Jego chwałę (por. Ef 1, 6; 1, 12-14).

[207] 580

W świetle objawienia świat jawi się więc jako *saeculum*, skończony w czasie w wyniku pierwotnego upadku człowieka; „ten świat” (Kor 7, 31), który poddany władaniu grzechu i śmierci osiągnie swój koniec, przedstawia antytezę „nowego wieku” (*aión*), życia wiecznego, rozpoczętego przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Ten świat zachowa swą dobroć i prawość, i zasadnicze uporządkowanie, cechy przynależne mu jako bytowi stworzonemu (por. GS 36). Splamiony przez grzech, świat nie może zbawić sam siebie poprzez własny wysiłek, obejmuje go jednak zbawienie przyniesione przez Chrystusa (por. GS 2, 13, 37, 39); zbawienie, które osiąga, gdy człowiek — odrodzony przez wiarę i chrzest, wcielony w Kościół — uczestniczy w tajemnicy paschalnej.

Zbawienie aktualizuje się w historii człowieka, przenika ją swym światłem i mocą; ono rozszerza i rozprzestrzenia swe działanie na wszystkie byty stworzone, by odnaleźć je i wyzwolić z niedoskonałości piętnujących je na skutek grzechu pierwotnego (por. GS 4), tak by mogły uczestniczyć w nowej wolności dzieci Bożych (Rz 8, 21).

2. Nowa relacja ochrzczonych i świata

[208] 581

Kościół, społeczność ochrzczonych w Chrystusie na życie wieczne, jest przeto znakiem (sakramentem) odnowienia świata, które przyniesie moc Pana równocześnie wszystkim po dopełnieniu wie-

ków (*saeculum*), towarzyszyć temu będzie zniszczenie wszystkich sił szatana, grzechu i śmierci oraz podporządkowanie wszystkiego Jemu i Ojcu (por. 1 Kor 15, 20-28). Przez Chrystusa, w Kościele, ci naznaczeni i ożywieni przez Ducha Świętego stanowią „królewskie kapłaństwo” (1 P 2, 9), w którym ofiarowują siebie, swą aktywność i swój świat chwale Ojca (por. LG 34).

Przez chrzest przeto każdy chrześcijanin wchodzi w nowe relacje ze światem i wobec świata. Wspólnie z innymi ludźmi dobrej woli, każdemu z chrześcijan powierzone jest zadanie budowania świata i działanie dla dobra ludzkości, zgodnie z uprawnioną autonomią ziemskiej rzeczywistości (por. GS 34, 36). Te nowe relacje nie zmieniają ani nie umniejszają naturalnego porządku, nawet jeśli mogą zakładać zerwanie ze światem w takiej mierze, w jakiej jego rzeczywistość sprzeciwia się życiu w łasce i oczekiwaniu na wieczne Królestwo; relacje te obejmują też z miłości do Chrystusa wolę działania dla zbawienia świata; to znaczy wolę prowadzenia ludzkości do życia wiarą i — jak to tylko jest możliwe — podporządkowania doczesnych rzeczywistości Bożemu planowi, by sprzyjały wzrostowi człowieka w łasce dla życia wiecznego (por. AA 7).

Żyjąc w takich nowych relacjach ze światem, ochrzczony współdziała z Chrystusem w zbawieniu świata. W konsekwencji „świeckość” osoby ochrzczonej — widziana tu jako egzystencja w świecie i udział w jego różnorodnych aktywnościach — nigdy nie da się zrozumieć poza ramami tych relacji, niezależnie od form, jakie mogą one przybierać.

3. Różnorodność życiowych sytuacji, relacja ze światem

[209] 582

Wszyscy winni żyć według tych zasadniczych relacji ze światem i dążyć do świętości, która jest uczestnictwem w życiu Bożym w miłości (por. LG 40). Pozostaje jednak fakt, że Bóg rozdziela swe łaski każdemu z nas „według miary daru Chrystusowego” (Ef 4, 7).

Bóg, oczywiście, jest suwerennie wolny w rozdzielaniu swych darów. Ze swej wolnej inicjatywy Duch Boży rozdziela je „każdemu tak, jak chce” (1 Kor 12, 11), mając na względzie nie tylko dobro poszczególnych osób, lecz także dobro całego Kościoła i całej ludzkości.

Właściwa wartość tego bogactwa darów, tak podstawowych dla jedności Mistycznego Ciała Chrystusa, to jest Kościoła, przejawia się w

komplementarnej różnorodności jego członków, którzy żyją i pracują pod działaniem Ducha Chrystusowego dla budowania Jego ciała.

I rzeczywiście, powszechne powołanie do świętości w Kościele spełnia się w różnych formach życia, przez realizację różnych zadań (por. LG 41), właściwych danemu powołaniu. Pan Bóg przez swoje dary uzdalnia każdego do życia zgodnego z jego własnym powołaniem. Co więcej, licząc się z wolną odpowiedzią wezwanej osoby, Bóg pobudza ją do własnego sposobu realizacji swego powołania. Różne więc będą sposoby urzeczywistniania, wynikających z chrztu, relacji chrześcijanina ze światem.

4. Iść za Chrystusem w praktyce rad ewangelicznych

[210] 583

Iść za Chrystusem oznacza w życiu każdego chrześcijanina pierwszeństwo wyboru Chrystusa ponad wszystko inne, jeśli to konieczne, aż do męczeństwa (por. LG 42). Niektórych swoich wiernych zaprasza wszakże Chrystus do bezwarunkowego podążania za Nim, z wolą całkowitego poświęcenia się Jemu i przyszłemu królestwu niebios. Jest to nie podlegające odwołaniu wezwanie do aktu pełnego oddania siebie Chrystusowi, by uczestniczyć w Jego życiu, Jego misji, Jego losie, w wyrzeczeniu się siebie samego, życia małżeńskiego i dóbr materialnych.

Wyrzeczenia takie przeżywają powołani jako okoliczność uzdalniająca do nieograniczonego dojrzewania w miłości, która koncentruje się w Chrystusie, a przez to pozwala im głębiej poznać Jego miłość do stworzeń; „Bóg tak umiłował świat, że syna Swego jedyngo dał” (J 3, 16), tak że przez Niego świat może zostać zbawiony. Taka decyzja, mocą pełnej i definitywnej odpowiedzi na wezwanie miłości, zakłada, że śluby oznaczają całkowitą wierność Chrystusowi. Obejmuje ona oczywiście zobowiązanie chrzcielne do życia w wiernym naśladowaniu Chrystusa, ale je pogłębia i udoskonala.

[211] 584

Mocą swej treści decyzja życia według rad ewangelicznych pogłębia relacje ochrzczonego ze światem, ponieważ wyrzeczenie się używania tego świata w zwykły sposób daje świadectwo ich względnej oraz przemijającej wartości i przepowiada nadejście eschatologicznego królestwa (por. 1 Kor 7, 31-32).

W Kościele poświęcenie takie przybiera formę życia według „rad ewangelicznych” (czystość konsekrowana, ubóstwo, posłuszeństwo), w praktyce realizowanego w różny sposób, spontaniczny lub zinstytucjonalizowany. Zróżnicowanie form zależy od rodzaju dróg, na których postanawia się pracować z Chrystusem dla zbawienia świata; dróg, które mogą oznaczać pełne wyłączenie ze świata w przypadku niektórych form życia zakonnego, lub obecność w świecie typową dla członków instytutów świeckich.

Pozostawanie w świecie wyróżnia to szczególne powołanie do zbawczej obecności, która wyraża się w świadczeniu o Chrystusie i działaniu nad uporządkowaniem doczesnej rzeczywistości zgodnie z planem Bożym. Ze względu na te działania profesja rad ewangelicznych zobowiązuje do niezbędnego wyzwolenia z wad (pychy i chciwości), które nie pozwalają pojąć i realizować życia według porządku wymaganego przez Boga.

5. Eklezjalność profesji rad ewangelicznych. Konsekracja

[212] 585

Każde wezwanie do podążania za Chrystusem jest wezwaniem do wspólnoty życia w Nim i w Kościele.

Oznacza to, że praktyka i profesja rad ewangelicznych w Kościele wyraża się nie tylko przez postawę osobistą, lecz także przez włączenie się we wspólnoty powołane przez Ducha Świętego mocą charyzmatów ich założycieli.

Wspólnoty takie są ściśle związane z życiem Kościoła ożywianego przez Ducha Świętego, są więc powierzone uwadze i osądowi hierarchii, która powołana jest do weryfikacji ich charyzmatu, do ich zatwierdzania i zgody na realizację ich zadań, wspomagających budowę Królestwa Bożego.

Całkowite i definitywne oddanie Chrystusowi, podejmowane przez członków instytutów, jest dlatego przyjmowane w imieniu Kościoła — jako reprezentanta Chrystusa i w formie aprobowanej przez Kościół, poprzez ustanowione władze instytutów, co stwarza szczególną i świętą więź (por. LG 44). Rzeczywiście, akceptując oddanie się osoby Kościół naznacza ją, w imieniu Boga, szczególną konsekracją wyłącznego należenia do Chrystusa i pracy dla zbawienia.

[213] 586

Sakramentalną i podstawową konsekrację człowieka daje chrzest, lecz konsekrację swą może on przeżywać bardziej lub mniej głęboko i żarliwie. Mocna decyzja, by odpowiedzieć na szczególnie wezwanie Chrystusa w pełni i w wolności — oddając Mu całe swe istnienie i odrzucając wszystko, co na świecie mogłoby się stać przeszkodą czy utrudnieniem wyłącznego oddania — stanowi przedmiot tak zwanej nowej konsekracji (por. LG 44), która jest „głęboko zakorzeniona w konsekracji wynikającej z chrztu, lecz wyraża ją pełniej” (PC 5). To Bóg, który chce zachować dla siebie wybraną osobę, wzywa ją poprzez Magisterium Kościoła i obdarza specjalnymi łaskami, które uzdalniają do wytrwania w wierności.

Konsekracja członków instytutów świeckich nie oznacza ani ich wyłączenia ze świata, ani wyróżniania przy pomocy zewnętrznych znaków, ma natomiast podstawowy wymiar całkowitego poświęcenia się Chrystusowi w określonej wspólnotcie kościelnej, z którą jej członek wiąże się wzajemną i stałą więzią, uczestnicząc w jej charyzmacie. Z tego pochodzi szczególnie rozumienie posłuszeństwa w instytutach świeckich: obejmuje ono nie tylko szukanie — indywidualne lub w zespole — woli Boga w podejmowaniu obowiązków właściwych życiu świeckiemu, lecz także zgodę na ingerencję w nie Kościoła i wspólnoty przez jej odpowiedzialnych, w granicach norm ustanowionych przez poszczególne instytuty.

6. „Świeckość” instytutów świeckich

[214] 587

Podążanie za Chrystusem w życiu według rad ewangelicznych spowodowało stworzenie w Kościele stanu życia zakonnego, charakteryzującego się zrezygnowaniem z tego, co świeckie. Stan ten trzeba odróżnić od stanu, w którym wierni pozostają w warunkach świata i w nim działają i nazywani są z tej racji świeckimi. Tak więc uznaje się nowe instytuty — których członkowie składają pełną profesję rad ewangelicznych, pozostając w świecie, biorąc udział w zawodach świeckich pracują oni dla jego zbawienia jakby od wewnątrz *in saeculo ac veluti ex saeculo* (w świecie i jakby ze świata). Kościół nazwał je „instytutami świeckimi”.

Charakter świecki cechujący te instytuty można by określić jako wyróżnienie „negatywne”: nie są instytutami zakonnymi (por. PC 11),

tak że prawodawstwo lub postępowanie prawne właściwe zakonom nie mają do nich zastosowania.

Ważne podkreślenie specyfiki ich powołania ma charakter „pozytywny”. Świeckość oznacza zarówno warunki środowiskowe — pozostawanie w świecie, jak i zobowiązanie do apostołstwa, które uwzględniając wartości doczesne starają się przepoić je duchem ewangelicznym.

[215] 588

Zobowiązania swe inaczej przeżywają osoby świeckie, a inaczej księża. Zadaniem świeckich jest pierwsza ewangelizacja i świadczanie o wierze słowem i pracą przez „szukanie Królestwa Bożego, zajmując się rzeczywistością doczesną, porządkując ją zgodnie z myślą Bożą” (LG 31). Księża zaś, za wyjątkiem nielicznych przypadków (por. LG 31, PO 8), nie uczestniczą w bezpośrednich i doraźnych działaniach w porządku doczesnym, lecz raczej służą swą posługą kapłańską, jako nauczyciele wiary (por. PO 6): jest to najważniejszy sposób uczestniczenia w nieustannym doskonaleniu świata, zgodnie z porządkiem stworzenia (Paweł VI, 2 II 1972); wspomagają także laikat, „moralnie i duchowo, tak by zwracać doczesny porządek ku Chrystusowi” (AA 7).

Mocą konsekracji instytuty świeckie zalicza się do instytutów życia konsekrowanego, lecz ich charakter świecki wyróżnia je spośród wszystkich innych form instytutowych.

Połączenie w jednym i tym samym powołaniu konsekracji obowiązków świeckich nadaje obu tym elementom szczególny charakter. Pełna profesja rad ewangelicznych gwarantuje, że bardziej zażyła jedność z Chrystusem uczyni apostołat w świecie szczególnie owocnym. Świeckie obowiązki nadają swoisty wymiar profesji rad ewangelicznych i pobudzają składającego do coraz większej ewangelicznej autentyczności.

III. Normy prawne — Kodeks Prawa Kanonicznego

[216] 589

Normy prawne dotyczące instytutów świeckich zawarte są w konstytucji apostołskiej *Provida Mater Ecclesia*, w motu proprio *Primo feliciter*, w instrukcji Świętej Kongregacji do spraw zakonów *Cum sanctissimus*. Ta sama Kongregacja była też upoważniona do

wydawania norm prawnych, dotyczących instytutów świeckich „w miarę potrzeby i w świetle doświadczenia” (PME II § 2, 2).

Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego — uchylając pewne normy prawne, a przynosząc inne dziś obowiązujące — stanowi systematyczny i kompetentny zbiór norm prawnych, owoc wieloletniego doświadczenia i nauczania Vaticanum II.

Podstawowe elementy skodyfikowanych norm są następujące:

1. Instytuty życia konsekrowanego (Księga II. Część II. Rozdział I)

[217] 590

Umieszczenie instytutów świeckich w kodeksie jest znaczące i ważne, ponieważ wskazuje, że kodeks zaakceptował dwa soborowe stwierdzenia (por. PC 11), zawarte we wcześniejszych dokumentach:

— instytuty świeckie są prawdziwie i w pełni instytutami życia konsekrowanego: kodeks mówi o nich w rozdziale *De institutis vitae consecratae*;

— nie są to jednak instytuty zakonne; Kodeks wymienia dwa typy instytutów pod dwoma oddzielnymi tytułami: II — *De institutis religiosis* (O instytutach zakonnych), III — *De institutis saecularibus* (O instytutach świeckich).

Oznacza to, że określenie „życie konsekrowane” nie można, jak to często bywało, dłużej uważać za równoznaczne z określeniem „życie zakonne”. Tytuł I — *Normae communes* (Normy wspólne) — a w nim kan. 573-578 zawierają opis życia konsekrowanego nie wystarczający, jednak do określenia życia zakonnego, gdyż ono zakłada dodatkowe elementy (kan. 607); z drugiej strony zasięg tych kanonów jest szerszy, ponieważ — mówiąc o konsekracji, która oznacza pełne oddanie Bogu w dążeniu za Chrystusem, także w jej wymiarze eklezjalnym — odnoszą się również do instytutów świeckich.

[218] 591

Także definicja trzech rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa (kan. 599-601) odnosi się w pełni do instytutów świeckich, jeżeli nawet w konkretnym zastosowaniu musi brać pod uwagę ich swoistą naturę (kan. 598).

Inne punkty omawiane w Tytule I, dotyczą aspektów proceduralnych. Można między innymi zauważyć, że diecezjalne uznanie instytutu świeckiego wymaga zgody Stolicy Apostolskiej (kan. 579, 583, 584). Instytut świecki nie ma bowiem charakteru tymczasowe-

go, prowadzącego do nadania mu innych form kanonicznych — jak na przykład pobożne zrzeszenia i stowarzyszenia, o których mówili wcześniejsze kanony — lecz jest autentycznie instytutem życia konsekrowanego, który jako taki może zostać erygowany tylko wówczas, gdy daje wystarczające gwarancje duchowej, apostołskiej, a nawet liczebnej żywotności.

Podsumowując: Życie konsekrowane w instytutach świeckich jest prawdziwe i swoiste. Fakt, że poświęcono im oddzielny rozdział, omawiający właściwe im normy oznacza, że są to instytuty wyraźnie różne od instytutów innych rodzajów.

2. Specyfika powołania: charakter świecki **(kan. 710-711)**

[219] 592

Powołanie do instytutów świeckich wymaga, by realizować uświęcenie i doskonałą czystość, żyjąc według ewangelii *in saeculo* (w świecie) (kan. 710), *in ordinariis mundi conditionibus* (w warunkach zwykłego życia świeckiego) (kan. 714). Wymaga też, by udział w zbawianiu świata miał miejsce *praesentim ad intus* (zwłaszcza od wewnątrz) (kan. 710), *ad instar fermenti* (na podobieństwo zaczynu), przez świeckość nie tylko w świecie *in saeculo* lecz także *ex saeculo* (jakby ze świata) (kan. 713 § 1-2).

Te powtarzające się wyjaśnienia swoistego przeżywania ewangelicznej radykalności wskazują, że życie konsekrowane w instytutach świeckich jest w sposób szczególny naznaczone przez ich charakter świecki. Dlatego istotna i nierozdzielna jedność świeckości i konsekracji czyni to powołanie oryginalną i swoistą formą naśladowania Chrystusa.

„Wasza konsekracja jest nową i oryginalną jej formą wzbudzoną przez Ducha Świętego” (Paweł VI, 20 IX 1972). „Zadnego z tych dwu aspektów waszego duchowego oblicza nie można cenić wyżej, nie obniżając tym samym wartości drugiego. Oba są istotne... Jesteście rzeczywiście konsekrowani i rzeczywiście w świecie” (Paweł VI, 20 IX 1972).

„Wasz świecki stan został konsekrowany” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

[220] 593

Ze względu na tę specyfikę Kodeks (kan. 711) podejmuje decyzję o wielkim jurydycznym znaczeniu: z wyjątkiem wymagań życia kon-

sekrowanego, mężczyźni i kobiety z instytutów świeckich są świeckimi w pełni i całkowicie (tak, że stosują się do nich prawa i obowiązki ujęte w kan. 224-231); księża zaś z instytutów świeckich w ten sam sposób związani są z normami ogólnych przepisów, obowiązujących księży diecezjalnych. Z tego też powodu, aby członkowie instytutów nie odróżniali się formalnie od innych ludzi świeckich, wymagana bywa przez niektóre instytuty pewna dyskrecja dotycząca przynależności.

„Jesteście chrześcijanami świeckimi, oddani wartościom świeckiego stanu życia” (Paweł VI, 20 IX 1972).

„Warunki, w jakich żyjecie, nie zmieniają się: jesteście i pozostajecie świeckimi” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

„Ksiądz, stając się członkiem instytutu świeckiego, pozostaje księdzem diecezjalnym i z tej racji jego zobowiązanie ścisłego posłuszeństwa i współpracy z biskupem nie ulegają zerwaniu” (Paweł VI, 2 II 1972).

W różnych kanonach Kodeks potwierdza, że charakter świecki należy rozumieć jako sytuację w świecie (*in saeculo*), albo — w jego dynamicznym aspekcie teologicznym wskazanym w *Evangelii nuntiandi* jako „pełne uaktywnienie wszystkich chrześcijańskich i ewangelicznych możliwości, ukrytych, ale już obecnych i czynnych w tym świecie” (EN 70). Paweł VI stwierdza wyraźnie (25 VIII 1976), że instytuty świeckie winny wziąć ten paragraf *Evangelii nuntiandi* jako adresowany do siebie.

3. Rady ewangeliczne (kanon 712)

[221] 594

Aby zatwierdzić instytut życia konsekrowanego Kościół wymaga wolnego i wyraźnego zobowiązania się do życia według rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa *donum divinum quod Ecclesia a Domino accepit* (daru boskiego, który Kościół od Boga otrzymał) (kan. 571 § 1); zastrzega też sobie prawo interpretacji i prawnego regulowania praktyki rad ewangelicznych (kan. 576).

Kodeks (kan. 599-601) określa treść trzech rad ewangelicznych, lecz pozostawia ustawom poszczególnych instytutów sposób realizowania ubóstwa i posłuszeństwa, potwierdzając zobowiązanie do doskonałej czystości w celibacie. Osoby zamężne nie mogą być członkami instytutów świeckich w sensie ścisłym; kanon 721 § 1, 3 potwierdza to, zaznaczając, że *coniux durante matrimonio* (przyję-

cie małżonka do instytutu w czasie trwania małżeństwa) byłoby nieważne.

Konstytucje każdego z instytutów mają określać zobowiązania wynikające z profesji rad ewangelicznych, tak by styl życia poszczególnych osób (*in vitae ratione*) zapewniał zdolność do dawania świadectwa zgodnego ze stanem świeckim.

„Rady ewangeliczne, wspólne wam i innym formom życia konsekrowanego, nabierają nowego znaczenia szczególnej aktualności w dzisiejszym świecie” (Paweł VI, 2 II 1972).

Konstytucje mają także określić formę świętej więzi zobowiązującej do życia według rad ewangelicznych. Kodeks nie precyzuje ich charakteru, lecz w świetle *Lex peculiaris* (prawa szczegółowego) stanowiącego aneks do konstytucji apostołskiej *Provida Mater Ecclesia* (art. III, 2) mogą to być: ślub, przysięga lub konsekracja w odniesieniu do posłuszeństwa i ubóstwa.

4. Apostolat (kanon 713)

[222] 595

Wszyscy wierzący z racji chrztu są powołani do udziału w kościelnej misji świadczenia i wyznania, że Bóg w „swym Synu umiłował świat”, że Stwórca jest Ojcem, że wszyscy ludzie są braćmi (por. EN 26) oraz do różnorodnych starań, by budować królestwo Chrystusa i Boga.

W ramach tej misji instytuty świeckie mają szczególne zadanie. Kodeks przewiduje 3 paragrafy kanonu 713 na określenie apostołskości działalności, do której są one powołane.

[223] 596

Paragraf pierwszy, stosujący się do wszystkich członków instytutów świeckich, podkreśla stosunek pomiędzy konsekracją a misją: konsekracja jest Bożym darem dla uczestnictwa w zbawczej misji Kościoła (kan. 574 § 2). Każdy powołany jest także posłany.

„Swoista wasza konsekracja musi przenikać całe wasze życie i całą waszą codzienną aktywność” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

Paragraf ten stwierdza, że apostołska aktywność ma być „dynamicznym sposobem bycia”, wspaniałomyślnie skierowanego ku realizacji zbawczego planu Ojca; ma to więc być ewangeliczna obecność we własnym środowisku, dzięki życiu według radykalnych wymagań Ewangelii tak, by życie to stało się zacznym. Zacznym, po-

nieważ członkowie instytutów świeckich są powołani, by zanurzeni w zwykłych warunkach środowiska uczestniczyć niejako od wewnątrz w pracy, życiu rodzinnym i zawodowym, w solidarności z bliźnimi, współpracując z grupami zaangażowanymi w inne formy ewangelizacji. Tu Kodeks stosuje znowu do instytutów świeckich wszystko to, co mówi Sobór do świeckich *suum proprium munus exercendo, spiritu evangelico ducti, fermenti instar* (wykonując właściwe sobie zadania, kierowani duchem ewangelicznym, na kształt zaczynu) (LG 31).

Jest to „przyjęte przez was zasadnicze nastawienie: przemienianie świata od wewnątrz” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

[224] 597

Paragraf drugi dotyczy świeckich członków instytutów. Jego pierwsza część przedstawia specyfikę instytutów świeckich: obecność w świecie i przekształcanie go od wewnątrz, aby wypełniać Bożki plan zbawienia. Tu znowu Kodeks wskazuje to, co Sobór stwierdził na temat posłannictwa właściwego wszystkim świeckim chrześcijanom: *Laicorum est, ex vocatione propria, res temporales gerendo et secundum Deum ordinando, regnum Dei quaerere* (do świeckich, z racji im właściwego powołania, należy szukanie królestwa Bożego, porządkując rzeczy doczesne według przykazań Boga) (LG 31; AA 18-19).

Jest to, w istocie, cel apostołski, dla którego instytuty świeckie zostały ustanowione, jak to przypomina Sobór, cytując z kolei *Provida Mater Ecclesia* i *Primo feliciter: Ipsa instituta propriam ac peculiarem indolem, saecularem scilicet, servant, ut apostolatium in saeculo ac veluti ex saeculo, ad quem exercendum orta sunt, efficaciter et ubique adimplere valeant* (Instytuty winny zachować swój właściwy i szczególny, to znaczy świecki charakter, aby mogły w świecie i jakby od strony świata pełnić skutecznie i wszędzie apostołstwo, dla którego powstały — PC 11).

W części drugiej paragraf potwierdza, że członkowie instytutów świeckich, jak wszyscy świeccy chrześcijanie, mogą podejmować także posługi w Kościele, takie jak katechizacja, animacja wspólnot i inne. Niektóre instytuty podejmują takie działania apostołskie jako swój cel, zwłaszcza w krajach, w których taka posługa świeckich chrześcijan jest pilnie potrzebna. Kodeks sankcjonuje prawnie taki wybór z ważnym zastrzeżeniem: *iuxta propriam vitae rationem saecularem* (zgodnie z własnym świeckim sposobem życia).

„Jasne ukazanie tego, co wyróżnia wkład waszego sposobu życia nie może prowadzić do niedoceniań innych form konsekracji dla Królestwa Bożego, do których i wy możecie być powołani. Nawiązuję tu do tego, co powiedziano w adhortacji *Evangelii nuntiandi* (EN 73), gdzie czytamy, że «[...] świeccy mogą też czuć się powołani lub być powołani do współdziałania ze swymi pasterzami w służbie dla wspólnoty kościelnej, dla jej wzrostu i żywotności, wybierając rozmaite posługi według łaski i charyzmatów, jakich im Pan raczy użyć», (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

[225] 598

Trzeci paragraf dotyczy duchownych członków instytutów, do których tutaj odnosi się już to, co mówi paragraf pierwszy. Wskazuje się szczególnie więzi duchownych członków instytutów z prezbiteratem. Jako członkowie instytutów świeckich powołani są oni do ewangelicznej obecności w swym środowisku, można więc mówić o misji świadectwa wobec innych księży.

„Aby wnieść do diecezjalnego prezbiteratu nie tylko doświadczenie życia według rad ewangelicznych oraz oparcia we wspólnocie, lecz także wyraźną wrażliwość na relację Kościół — świat” (Jan Paweł II, 28 VIII 1980).

Co więcej, paragraf ten stwierdza, że relacja Kościoła ze światem, której instytuty świeckie powinny być szczególnymi świadkami, winna być dostrzegana i podejmowana także przez księży — członków takich instytutów: albo w drodze kształcenia świeckich wiernych do prawidłowego przeżywania tej relacji, albo przez właściwe działanie kapłańskie.

„W zasadzie kapłan, jako taki, ma takie samo powiązanie ze światem jak świeccy chrześcijanie i w sposób szczególny powinien realizować w życiu swoje powołanie, na mocy którego został posłany do świata” (Paweł VI, 2 II 1972).

[226] 599

Oprócz powyższego paragrafu do kleryckich instytutów świeckich odnosi się kanon 715, dotyczący możliwości inkardynacji tak do diecezji, jak do instytutu. Na temat inkardynacji do instytutu mówi kanon 266 § 3, że jest ona możliwa *vi concessionis Sedis Apostolicae* (na mocy zezwolenia Stolicy Apostolskiej).

Tylko dwa wspomniane kanony (713, 715), wymienione w rozdziale III, odnoszą się specjalnie do instytutów kleryckich podając

normy różne, nie odnoszące się do instytutów zrzeszających chrześcijan świeckich; o kwestiach wyjaśnianych w kanonie 711 była już mowa, tak jak o kanonie 727 § 2 w odniesieniu do odejścia z instytutu. Żadnych innych różnic Kodeks nie wprowadza.

5. *Życie braterskie (kanon 716)*

[227] 600

Powołanie do instytutu nie jest wezwaniem do życia w samotności, lecz wnosi życie braterskie *qua sodales omnes in peculiarem veluti familiam in Christo coadunantur* (przez które wszyscy członkowie jednoczą się w szczególną jakby rodzinę w Chrystusie) (kan. 602).

Istotnie ważne jest poczucie wspólnoty członków instytutu. Tworzy się ono przez przyjęcie tego samego ducha, udział w tym samym charyzmacie świeckiego życia konsekrowanego, w identyczności posłannictwa, we wzajemnych kontaktach i aktywnej współpracy (kan. 716, por. kan. 717 § 3).

Życie braterskie buduje się poprzez spotkania i wymianę różnego rodzaju: modlitwę (w tym doroczne rekolekcje, okresowe dni skupienia), dzielenie się doświadczeniami, dialog, formację, informację itd.

Głęboka wspólnota i różne sposoby jej budowania są szczególnie ważne, ponieważ styl życia w konkretnych przypadkach może być rzeczywiście różny: *vel soli, vel in sua quisque familia, vel in vitae fraternali coetu* (życie albo samotne, albo w rodzinie, albo we wspólnocie życia braterskiego) (kan. 714). Trzeba jednak dobrze zrozumieć, że życie braterskie grupy nie powinno być takiego samego rodzaju jak życie wspólnoty zakonnej.

6. *Formacja*

[228] 601

Charakter powołania do świeckiej konsekracji wymaga trwałego wysiłku, by łączyć wiarę, konsekrację z życiem świeckim i sytuacją własnego środowiska. Fakt zaangażowania w świecką na ogół pracę i aktywność, nierzadko w życiu samotnym wymaga prawdziwie głębokiej i właściwej formacji.

Na konieczność tę wskazują różne kanony, w szczególności kanon 719, w którym wyliczono główne obowiązki duchowe członków, takie jak: wytrwała modlitwa, czytanie i medytacja słowa Bożego, rekolekcje, udział w Eucharystii i sakramencie pojednania.

Kanon 722 podaje wskazania potrzebne w formacji początkowej do życia według rad ewangelicznych i do apostołatu; kanon 724 dotyczy ustawicznej formacji *in rebus divinis et humanis, pari gressu* (w równej mierze w sprawach Bożych i ludzkich).

Formacja winna być adekwatna do podstawowych wymagań, jakie stawia łaska Boża osobom poświęconym Mu w świecie. Winna być przeto rzeczywiście konkretna: winna uczyć przeżywania rad ewangelicznych i gotowości oddawania się Bogu w służbie innym, wspomagać dostrzeganie obecności Boga w historii, wychowywać do przyjmowania w życiu krzyża w wyrzeczeniu i umartwieniu.

Trzeba powiedzieć, że poszczególne instytuty zdają sobie dobrze sprawę ze znaczenia formacji. Dbają o wzajemną pomoc na szczeblu spotkań krajowych i międzynarodowych.

7. Pluralizm instytutów

[229] 602

Zgodnie z kanonami 577 i 578, instytuty świeckie otrzymują różne dary, które pozwalają na ich pozytywne zróżnicowanie w zakresie przeżywania wspólnej im świeckiej konsekracji i realizacji apostołstwa zawsze w zgodzie z intencjami i planami założycieli, po zatwierdzeniu ich przez zwierzchność kościelną.

Słusznie więc kanon 722 podkreśla konieczność, by kandydat dobrze zrozumiał powołania właściwe danemu instytutowi oraz ćwiczył się w duchu i sposobie życia instytutu.

Taki pluralizm jest w każdym razie faktem.

„Potrzeby życia w świecie i możliwości wyboru, otwarte dla każdego, kto by chciał pracować w świecie przy użyciu właściwych światu narzędzi, są tak liczne i tak różne, że należy oczekiwać wielkiej różnorodności dróg osiągania ideału: indywidualnych, zbiorowych, prywatnych i publicznych — jak to wskazywał Sobór Watykański (por. AA 15-22). Wszystkie te formy są dostępne instytutom świeckim i każdemu z ich członków” (Paweł VI, 2 II 1972).

8. Inne normy Kodeksu

[230] 603

Inne kanony odnoszące się specjalnie do instytutów wnoszą, można powiedzieć, aspekty bardziej techniczne. Wiele decyzji pozostawiono jednak poszczególnym instytutom. Tak więc mamy tu prostą strukturę i elastyczną organizację.

Aspekty te, poruszone w różnych kanonach są następujące:

- 717 — organizacja wewnętrzna;
- 718 — zarządzanie;
- 720-721 — dopuszczanie do instytutu;
- 723 — włączenie do instytutu;
- 725 — możliwość przyjmowania członków stowarzyszonych;
- 726-729 — możliwość odejścia z instytutu;
- 730 — przejście do innego instytutu.

Warto zauważyć, że kanony mówią o wieczystym i definitywnym włączeniu do instytutu (szczególnie kan. 723). W praktyce niektóre już zatwierdzone konstytucje stanowią, że święte więzy (śluby lub przyrzeczenia) winny być zawsze czasowe, z postanowieniem, oczywiście, odnowienia ich gdy wygasną. Większość innych instytutów zakłada, że po pewnym czasie święte więzy są lub mogą być przyjmowane na zawsze.

Jeżeli więzy święte przyjmowane są na zawsze, włączenie do instytutu określa się jako wieczyste ze wszystkimi konsekwencjami prawnymi.

Jeżeli jednak święte więzy pozostają zawsze czasowe, konstytucje winny przewidzieć, że po pewnym czasie (nie mniej niż po pięciu latach) włączenie do instytutu należy uznać za definitywne. Najważniejszym skutkiem prawnym od tego momentu jest przysługiwanie danej osobie pełni praw i obowiązków w instytucie; inne skutki winny być określone w konstytucjach.

Zakończenie

[231] 604

Historia instytutów świeckich jest jeszcze krótka i z tego powodu, a także ze względu na samą ich istotę, są one szeroko otwarte na odnowę i na adaptację.

Niemniej mają one już wyraźne oblicze i winny być mu wierne w nowości Ducha. Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego dostarcza tu koniecznych i pewnych punktów odniesienia.

Pozostaje jednak faktem, że instytuty świeckie nie są wystarczająco znane i rozumiane; wynika to, być może, z samej ich istoty (konsekracja i świeckość równocześnie) lub też z ich działania z dużą dyskrecją. Może też nie zwracano na nie wystarczającej uwagi, ponieważ wnoszą nierozwiązane jeszcze problemy.

Informacje dostarczone przez ten dokument na temat ich historii, teologii i norm prawnych, mogą być użyteczne dla przewyciężenia ich nieznajomości, a także mogą sprzyjać „wiernemu, nie przy-

blizonemu lub naginanemu, lecz ścisłemu i pełnemu szacunku rozumieniu właściwego określenia” instytutów świeckich (Jan Paweł II, 6 V 1983).

Będzie też łatwiej, na płaszczyźnie duszpasterskiej pomóc poszczególnym powołaniom i chronić je, by pozostały wierne właściwej sobie tożsamości, potrzebom i posłannictwu.

Tłum. *Zofia Zielińska*